27/06/2020

Ου δύνασθε Θεώ δουλεύειν και μαμμωνά

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

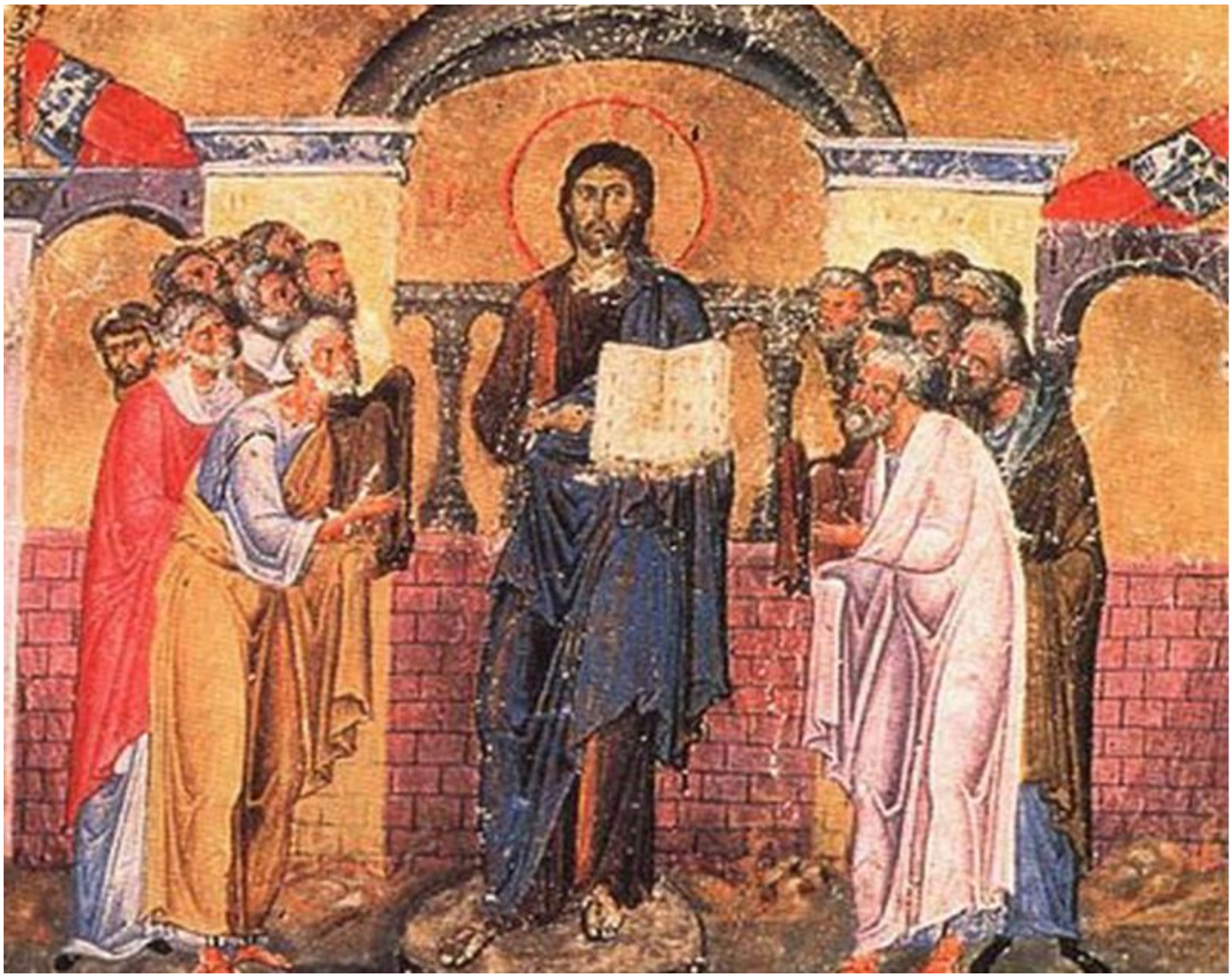

Πολλοί από τους πιστούς δεν είναι λιγότερο από τους απίστους προσκολλημένοι στην κακία. Μερικοί μάλιστα πολύ περισσότερο από αυτούς. Γι' αυτό και σε εκείνους είναι αναγκαίο να ειπούμε: «**Έγειρε ο καθεύδων και ανάστα εκ των νεκρών, και επιφαύσει σοι (θα σε φωτίσει δηλαδή) ο Χριστός**». Προς αυτούς αρμόζει να ειπούμε και τούτο: «Ο Θεός ουκ έστι νεκρών, αλλά ζώντων». Εφ' όσον λοιπόν δεν είναι Θεός νεκρών, ας ζήσουμε.

Ωστόσο, μερικοί λέγουν ότι είναι υπερβολή αυτό που λέγει ο Απόστολος, ότι ο πλεονέκτης είναι ειδωλολάτρης. Δεν είναι όμως υπερβολικός ο λόγος, αλλά αληθινός. Γιατί και με ποιο τρόπο; Διότι ο πλεονέκτης απομακρύνεται από τον Θεό, όπως ακριβώς ο ειδωλολάτρης. Και για να μη νομίσεις ότι έτσι απλώς το είπε, είναι απόφασις του ιδίου του Χριστού, ο οποίος λέγει: «***Ου δύνασθε Θεώ δουλεύειν και μαμμωνά***

». Όποιοι υπηρετούν τον μαμμωνά, έχουν εκβάλει τους εαυτούς των από τη δουλεία του Θεού. Και αφού αρνήθηκαν την εξουσία του και έγιναν δούλοι στον άψυχο χρυσό, βεβαίως είναι ειδωλολάτρες.

– Αλλά θα ειπείς, δεν έκαμα είδωλο ούτε έστησα βωμό, ούτε εθυσίασα πρόβατο, ούτε προσέφερα οίνον ως σπονδή, αλλά στην εκκλησία ήλθα, και ύψωσα τα χέρια μου στον μονογενή Υιό του Θεού, και μετέχω των μυστηρίων, και λαμβάνω μέρος στην προσευχή και σε όλα τα άλλα, τα οποία αρμόζουν στον χριστιανό. Πώς, λοιπόν, προσκυνώ τα είδωλα;

– Αυτό, μάλιστα, είναι και το πλέον θαυμαστό, ότι ενώ έχεις λάβει πείρα και εγεύθης τη φιλανθρωπία του Θεού, και είδες ότι ο Κύριος είναι αγαθός, **εγκατέλειψες τον αγαθόν και απεδέχθης τον ωμόν τύραννο, και προσποιείσαι μεν ότι υπηρετείς αυτόν, ενώ στην πραγματικότητα υπέταξες τον εαυτό σου στον σκληρό και φοβερό τύραννο της φιλαργυρίας**. Και δεν μου ανέφερες ακόμη κάποιο ιδικό σου κατόρθωμα, αλλά τα δώρα του Δεσπότου. Ειπέ μου, σε παρακαλώ, από τι κρίνουμε τον στρατιώτη, όταν ανήκει στη σωματοφυλακή του βασιλέως, και τρέφεται από αυτόν, και αποκαλείται άνθρωπος ιδικός του, ή όταν δεν έχει τα ίδια με εκείνον φρονήματα, και προσποιείται μεν ότι είναι με το μέρος του και τον υπηρετεί, προτιμά όμως τα έργα των εχθρών; Είναι ολοφάνερο ότι τον εκτιμούμε όταν ανήκει στη σωματοφυλακή του βασιλέως. Γι’ αυτό και είναι άξιος σκληροτέρας τιμωρίας από ό,τι θα ήταν εάν αποχωρούσε από τη δουλεία του βασιλέως, και προσχωρούσε στους εχθρούς. Και συ λοιπόν υβρίζεις τον Θεό σαν ειδωλολάτρης, όχι με ένα στόμα, το ιδικό σου, αλλά με τα μύρια των αδικημένων.

– Αλλά δεν είναι, λέγει, ειδωλολάτρης.

– Όταν λοιπόν λέγουν οι Εθνικοί, «ο χριστιανός ο πλεονέκτης», τότε δεν υβρίζει μόνον αυτός με όσα πράττει, αλλά αναγκάζει και τους αδικημένους να το λέγουν, και μάλιστα πολλές φορές. Και αν δεν το λέγουν αυτό, πρέπει να καταλογισθεί στην ευλάβειά τους. Ή μήπως δεν βλέπουμε έτσι να γίνονται τα πράγματα; Τι άλλο κάνει ο ειδωλολάτρης; Δεν προσκυνά κι αυτός πολλές φορές τα πάθη, αφού είναι υποδουλωμένος σ’ αυτά; Εξηγώ τι εννοώ. Εάν ειπούμε ότι προσκυνά είδωλα, αυτός λέγει: όχι, την Αφροδίτη προσκυνώ και τον Άρη. Και αν ειπούμε «ποία είναι αυτή η Αφροδίτη;» οι συνετότεροι από αυτούς απαντούν: η ηδονή. Και ποιος είναι ο Άρης; Ο Θυμός. Έτσι και συ με τον μαμμωνά. Εάν ρωτήσουμε ποιος είναι ο μαμμωνάς; Η πλεονεξία. Και συ την προσκυνείς; Δεν την προσκυνώ, λέγει. Γιατί, επειδή δεν γονυπετείς εμπρός της; Αλλά τώρα πολύ περισσότερο την προσκυνάς, με τα έργα και τα πράγματα. Διότι αυτή η προσκύνησις είναι μεγαλυτέρα. Και για να μάθεις, κοίτα τι συμβαίνει με τα του Θεού, ποιοι τον προσκυνούν περισσότερο, εκείνοι που

απλώς παρίστανται στις προσευχές, ή εκείνοι που πράττουν το θέλημά του; Βεβαίως αυτοί που πράττουν το θέλημά του. Έτσι συμβαίνει και με τον μαμμωνά. Τον προσκυνούν κυρίως, εκείνοι που κάνουν το θέλημά του. Αν και πολλές φορές συμβαίνει, εκείνοι οι οποίοι προσκυνούν τα προσωποποιημένα πάθη, να είναι απαλλαγμένοι από αυτά. Θα ημπορούσε να ιδεί κάποιος πολλές φορές τον υπηρέτη του Άρη να είναι κύριος του θυμού, ενώ με σένα δεν συμβαίνει το ίδιο, καθώς είσαι υποδουλωμένος στο πάθος. Δεν σφάζεις πρόβατα, λέγεις. Φονεύεις όμως ανθρώπους και ψυχές λογικές, άλλες με λιμό, άλλες με βλασφημίες. Δεν υπάρχει τίποτε οργιαστικώτερον από τη θυσία αυτή. Ποιος είδε ποτέ ψυχές να σφάζονται; Είναι καταραμένος ο βωμός της πλεονεξίας. Διότι, εάν έλθεις σε τούτο τον βωμό των ειδώλων, θα αισθανθείς δυσάρεστη οσμή αιμάτων αιγών και βοδιών, ενώ αν έλθεις στον βωμό της πλεονεξίας, θα ιδείς τη φοβερά δυσωδία που αποπνέουν τα ανθρώπινα αίματα. Εάν σταθείς εδώ, δεν θα ιδείς να καίγονται πτερά ορνίθων ούτε να αναδίδεται κνίσσα και καπνός, αλλά να καταστρέφονται σώματα ανθρώπων. Διότι άλλοι μεν έρριψαν τους εαυτούς των σε κρημνούς, άλλοι έδεσαν βρόχο, και άλλοι διαπέρασαν ξίφος στον λαιμό. Είδες θυσίες ωμές και απάνθρωπες; Θέλεις να ιδείς και φοβερότερες από αυτές; Εγώ θα σου δείξω εκεί όχι πλέον σώματα ανθρώπων, αλλά και ψυχές ανθρώπων να κατασφάζονται. Διότι είναι δυνατόν να σφάζεται και η ψυχή. Με τη σφαγή που αρμόζει σ’ αυτή. Όπως υπάρχει θάνατος σώματος, έτσι υπάρχει και ψυχής. «Ψυχή γαρ η αμαρτάνουσα», λέγει, «αυτή και αποθανείται». Δεν είναι ο θάνατος της ψυχής όπως του σώματος, αλλά πολύ φοβερότερος. Διότι αυτός μεν, ο σωματικός θάνατος, διαχωρίζοντας την ψυχή και το σώμα, το ένα το αναπαύει από τις πολλές φροντίδες και τους κόπους, την άλλη την αποστέλλει σε χώρο φανερό. Έπειτα, αφού το σώμα διαλυθεί και φθαρεί με τον χρόνο, συναρμολογείται πάλι εν αφθαρσία, και απολαμβάνει την ψυχή του.

Τέτοιος είναι ο σωματικός θάνατος. **Ο ψυχικός όμως είναι φριχτός και φοβερός. Διότι, εάν η ψυχή διαλυθεί, δεν παραπέμπει το σώμα αμέσως στη γη, όπως κάνει στον σωματικό θάνατο, αλλά όταν συνδεθεί πάλι με το αφθαρτοποιημένο σώμα, το καταποντίζει στο πυρ το άσβεστο. Όπως λοιπόν υπάρχει θάνατος ψυχής, έτσι υπάρχει και σφαγή ψυχής. Τι είναι σφαγή σώματος; Το να νεκρωθεί και να αποκοπεί από την επενέργεια της ψυχής. Τι είναι σφαγή της ψυχής; Και αυτή νέκρωσις είναι. Τι όμως είναι νέκρωσις της ψυχής; Όπως το σώμα νεκρώνεται όταν το εγκαταλείπει η ενέργεια της ψυχής, έτσι και η ψυχή νεκρώνεται όταν την εγκαταλείψει η ενέργεια του Αγίου Πνεύματος. Αυτές οι σφαγές γίνονται κυρίως στον βωμό της πλεονεξίας.** Δεν χορταίνουν ούτε αρκούνται στο αίμα των ανθρώπων, αλλά, εάν δεν προσφέρεις ως θυσία και την ίδια την ψυχή, δεν ικανοποιείται ο βωμός της πλεονεξίας, εάν δηλαδή δεν δεχθεί και των δύο τις ψυχές, του θύτη και

του θύματος. Διότι πρέπει να θυσιάσει ο νεκρός τον μέχρι τώρα ζωντανό. Πράγματι, όταν βλασφημεί, όταν κακολογεί, όταν δυσανασχετεί, δεν είναι αυτές οι πληγές της ψυχής ανίατες; Είδες ότι δεν είναι υπερβολικός ο λόγος του Αποστόλου; Άκου λοιπόν κι άλλο για να μάθεις πως η πλεονεξία είναι ειδωλολατρία, και φοβερωτέρα από την ειδωλολατρία. Οι ειδωλολάτρες προσκυνούν τα κτίσματα του Θεού. Και εσεβάσθησαν, λέγει, και ελάτρευσαν την κτίση μάλλον παρά τον κτίσαντα. Και συ προσκυνάς το κτίσμα το ιδικό σου. Διότι την πλεονεξία δεν την εδημιούργησε ο Θεός, αλλά την εφεύρε η άμετρος απληστία σου. Και κοίτα το κωμικοτραγικό. Εκείνοι που προσκυνούν τα είδωλα, τιμούν αυτά τα οποία προσκυνούν, και εάν κάποιος τα κακολογήσει ή τα υβρίσει, εξανίστανται. Εσύ όμως, σαν να έχεις καταληφθεί από κάποια μέθη, προσκυνάς κάτι το οποίο όχι μόνον δεν είναι απηλλαγμένο από κατηγορία, αλλά είναι και γεμάτο από ασέβεια. Ώστε είσαι μάλλον πολύ χειρότερος από αυτούς, διότι δεν ημπορείς να απολογηθείς ότι δεν είναι κακό. Και εκείνοι βέβαια είναι εντελώς αναπολόγητοι, εσύ όμως είσαι πολύ περισσότερο, επειδή συνεχώς κατηγορείς την πλεονεξία και κακίζεις όλους εκείνους που την υπηρετούν, και είναι δούλοι της, και την ακολουθούν.

Αλλά εάν θέλετε, ας εξετάσουμε από πού εισήλθε η ειδωλολατρία. Λέγει ένας σοφός ότι κάποιος πλούσιος άνθρωπος, βασανιζόμενος από το πένθος για τον πρόωρο θάνατο του υιού του, μην έχοντας καμία παρηγορία, επινόησε το ακόλουθο τέχνασμα για να τον παρηγορήσει στον πόνο του. Έκανε μια άψυχη εικόνα του αποθανόντος υιού του, και βλέποντάς την ενόμιζε ότι διά μέσου αυτής έχει κοντά του εκείνον. Κάποιοι δε άνθρωποι κόλακες, των οποίων θεός ήταν η κοιλία, λατρεύοντας την εικόνα για να τιμήσουν εκείνον, προήγαγαν τη συνήθεια σε ειδωλολατρία. Επομένως, από ασθένεια ψυχής εισήχθη η ειδωλολατρία, από παράλογη συνήθεια, από υπερβολή. Η πλεονεξία όμως δεν εισήχθη με τον ίδιον τρόπο, αλλά από ασθενή μεν ψυχή, πλην όμως χειροτέρα. Διότι δεν την εισήγαγε κάποιος που έχασε τον υιό του, ούτε ζητώντας παρηγορία ούτε παρασυρόμενος από κόλακες. Αλλά πώς; Εγώ θα σας ειπώ. Ο Κάιν φέρθηκε με πλεονεξία στον Θεό, διότι αυτά που έπρεπε να δοθούν σ' εκείνον τα κράτησε για τον εαυτό του, και αυτά που έπρεπε να μείνουν σ' αυτόν, τα προσέφερε σ' εκείνον, και έτσι το κακό άρχισε ως προσβολή του Θεού. Διότι εάν εμείς είμεθα του Θεού, πολύ περισσότερο είναι οι απαρχές των κτημάτων μας.

Η σαρκική ορμή επίσης προς τις γυναίκες, από την πλεονεξία προήλθε. «Είδον τας θυγατέρας των ανθρώπων, και εξεκυλίσθησαν προς την επιθυμίαν». Από αυτά πάλι προήλθε η επιθυμία προς τα χρήματα. Διότι το να θέλει κάποιος να έχει περισσότερα από τον πλησίον του στα βιοτικά, από τίποτε άλλο δεν προκαλείται, παρά από το ότι εψυχράνθη η αγάπη. Το να θέλει κανείς να έχει περισσότερα, δεν

προέρχεται από τίποτε άλλο παρά από απελπισία και μισανθρωπία και υπεροψία. Δεν βλέπεις πόσο μεγάλη είναι η γη, πόσο πολύ μεγαλύτερος από όσο χρειάζεσαι είναι ο ουρανός; Γι' αυτόν τον λόγο ο Θεός έδωσε τόσο μεγάλο μέγεθος στα κτίσματα, για να σβήσει την πλεονεξία σου. Εσύ δε, παρ' όλα αυτά, αρπάζεις, και μάλιστα ακούγοντας ότι η πλεονεξία είναι ειδωλολατρία, ούτε έτσι φρίττεις; Τη γη θέλεις να κληρονομήσεις; Μ' αυτόν τον τρόπο όμως θα στερήσεις τον εαυτό σου από την ουράνια κληρονομία, αφού ήδη την αγνοείς.

Ειπέ μου, εάν κάποιος σου έδιδε την εξουσία να τα πάρεις όλα, άραγε δεν θα το ήθελες; Έχεις τώρα αυτή τη δυνατότητα, αν θέλεις. Αν και μερικοί λέγουν ότι με πολύ πόνο μεταβιβάζουν σε άλλους την περιουσία τους, και θα προτιμούσαν να την είχαν καταφάγει οι ίδιοι παρά να βλέπουν άλλους να γίνονται κύριοι αυτής. Ούτε εγώ σε απαλλάσσω από αυτή την ασθένεια, διότι και αυτό είναι γνώρισμα ασθενούς ψυχής. Πλην όμως, και αν ακόμη γίνει τούτο, στην διαθήκη σου άσε κληρονόμο τον Χριστό. Διότι έπρεπε ήδη να τον είχες αφήσει κληρονόμο όσο ήσουν στην ζωή. Επειδή αυτό είναι γνώρισμα ορθής προαιρέσεως. Αλλά όμως, έστω κατ' ανάγκην, γίνε φιλοτιμότερος. Διότι ο Θεός γι' αυτόν τον λόγο πρόσταξε να δίδουμε στους πτωχούς, για να μας καταστήσει από τη ζωή αυτή φιλοσόφους, για να μας πείσει να καταφρονούμε τα χρήματα, για να μας διδάξει να περιφρονούμε τα γήινα. Αυτό δεν είναι περιφρόνησις των χρημάτων, να τα διαθέτη κάποιος στον τάδε ή στον δείνα μετά τον θάνατό του. Τότε πλέον αυτά που δίδεις δεν είναι ιδικά σου, αλλά της ανάγκης. Δεν γίνεσαι συ ευεργέτης, αλλά ο θάνατος. Αυτό δεν είναι φιλοστοργία, αλλά καταναγκασμός. Αλλά ας γίνει κι έτσι. Έστω και τότε απάλλαξε τον εαυτό σου από το πάθος. Ενθυμήσου πόσα έχεις αρπάξει, πόση πλεονεξία έχεις δείξει, και απόδοσε τα τετραπλάσια. Με αυτόν τον τρόπο απολογήσου στον Θεόν. Αλλά υπάρχουν μερικοί οι οποίοι φθάνουν σε τέτοιο σημείο παραφροσύνης, που ούτε τότε διακρίνουν το ορθότερο, και ενεργούν τα πάντα σαν να προσπαθούν να καταστήσουν φοβεροτέρα γι' αυτούς την οργή του Θεού. Γι' αυτό ο μακάριος Παύλος λέγει στη συνέχεια της επιστολής εκείνης: «Ως τέκνα φωτός περιπατείτε». Ο δε πλεονέκτης είναι αυτός που κατ' εξοχήν ζει στο σκοτάδι και διασκορπίζει πολύ σκοτάδι σε όλα γύρω του. «Και μη συγκοινωνείτε», λέγει, «τοις έργοις τοις ακάρποις του σκότους, μάλλον δε και ελέγχετε».

Ακούσετε, παρακαλώ, όλοι όσοι δεν θέλετε να μισείσθε χωρίς λόγο. Αρπάζει και δεν τον ελέγχεις; Φοβείσαι το μίσος του, θα ειπείς. Αφού όμως δεν διακινδυνεύεις χωρίς λόγο, αλλά ελέγχεις δικαίως, γιατί φοβείσαι το μίσος; Έλεγξε τον αδελφό, δέξου αυτήν την έχθρα για την προς τον Χριστόν αγάπη, αλλά και για την προς αυτόν αγάπη. Εμπόδισέ τον, αφού βλέπεις ότι βαδίζει ολοταχώς προς το βάραθρο. Διότι δεν είναι γνώρισμα ιδιαιτέρας φιλίας η συμμετοχή μας σε κοινό γεύμα, τα ωραία λόγια, οι προσφωνήσεις και η κοινή απόλαυση. Ας χαρίζουμε τέτοια δώρα

στους φίλους μας που να απομακρύνουμε την ψυχή τους από την οργή. Βλέποντάς τους μέσα στην κάμινο της κακίας, να τους αναστήσουμε. Αλλά δεν διορθώνεται, λέγεις. Κάμε όμως εσύ ό,τι εξαρτάται από εσένα, και έτσι απολογήσου στον Θεό. Μην κρύψεις το τάλαντο. Γι’ αυτό διαθέτεις λόγο και γλώσσα και στόμα, για να διορθώνεις τον πλησίον. Μόνο τα άλογα όντα δεν φροντίζουν για τον πλησίον, ούτε είναι σε θέση να ειπούν κάποιον λόγο για τον άλλο. Συ όμως που αποκαλείς τον Θεό πατέρα σου και βλέπεις τον πλησίον σου, τον αδελφό σου, να κάμει αμέτρητα κακά, προτιμάς την ευμένειά του από την ωφέλειά του; Μη, σε παρακαλώ, δεν υπάρχει μεγαλύτερο τεκμήριο φιλίας από το να μην εγκαταλείπουμε στην αμαρτία τους αδελφούς μας.

Είδες μισουμένους; Συμφιλίωσέ τους. Είδες πλεονέκτες; Εμπόδισέ τους. Είδες αδικουμένους; Υπεράσπισέ τους. Όχι εκείνους, αλλά τον εαυτό σου πρώτα ευεργέτησες. Γι’ αυτό είμεθα φίλοι, για να ωφελούμε ο ένας τον άλλον. Αλλιώς θα ακούσει κανείς τον φίλο και αλλιώς τον τυχόντα. **Τον τυχόντα ίσως θα τον υποπτευθεί, ομοίως και τον διδάσκαλο, τον φίλο όμως όχι. Γι’ αυτό, παρακαλώ, ούτε σεις να διστάζετε να ελέγχετε, ούτε να δυσανασχετείτε, όταν σας ελέγχουν. Διότι όσο διαπράττεται κάτι στο σκοτάδι, γίνεται με μεγαλυτέρα ευκολία, όταν όμως υπάρχουν πολλοί μάρτυρες, φωτίζεται. Γι’ αυτό ακριβώς ας κάνουμε τα πάντα ώστε να αποτρέπουμε τη νέκρωση των αδελφών μας, για να διασκορπίσουμε το σκότος, και να προσελκύσουμε τον ήλιο της δικαιοσύνης**. Διότι εάν είναι πολλοί εκείνοι που εκπέμπουν το φως, και γι’ αυτούς θα είναι εύκολος η οδός της αρετής, και οι ευρισκόμενοι στο σκότος ευκολότερα θα αποκαλύπτονται, αφού όσο εντονότερο γίνεται το φως, τόσο το σκότος θα εξαφανίζεται. Εάν όμως γίνεται το αντίθετο, υπάρχει φόβος μη σβησθούν και αυτοί, αφού η πυκνότης, που δημιουργούν το σκοτάδι και οι αμαρτίες, θα υπερισχύει του φωτός και θα καταργεί τη λάμψη του. Ας αντιληφθούμε λοιπόν ότι τους εαυτούς μας ωφελούμε με αυτόν τον τρόπο, ώστε με όλη μας τη βιοτή να αναπέμπουμε δόξαν προς τον φιλάνθρωπο Θεό, με τη χάρη και τη φιλανθρωπία του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, «ω πρέπει δόξα συν τω Παναγίω Πνεύματι εις τους αιώνας των αιώνων».

Αγ. Ιωάννου Χρυσοστόμου, ΕΠΕ τόμ. 21, ομιλία ΙΗ’ στην προς Εφεσίους σελ. 138 (ε’ 5-14)

Πηγή: επίσημη ιστοσελίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Νικοπόλεως και Πρεβέζης